

ДУ «ДЕРЖАВНИЙ ІНСТИТУТ СІМЕЙНОЇ
ТА МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ»

МОЛОДІЖНА ПОЛІТИКА В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Методичні рекомендації для спеціалістів,
які реалізують державну політику
в молодіжній сфері

*Серія книг
Бібліотека
«Молодіжного
працівника»*

Книга 1

Київ 2019

Авторський колектив:

Ярема О.Й., Беляєва І.І., Комарова Н.М, Пеша І.В.,
Тілікіна Н.В., Ярошенко О.В.

Загальна редакція:

Пеша І.В., канд. пед. наук

Рекомендовано Вченою радою ДУ «Державний інститут сімейної та молодіжної політики» протокол № 05/19 від 18 вересня 2019 р.

Молодіжна політика в умовах децентралізації. Методичні рекомендації для спеціалістів, які реалізують державну політику в молодіжній сфері / за ред. І.В. Пешої. – 2-е вид. – Київ: ДУ «Державний інститут сімейної та молодіжної політики», 2019. – 40 с.

У методичних рекомендаціях визначені основні умови формування та реалізації державної молодіжної політики та організації роботи з молоддю на рівні територіальної громади в умовах децентралізації. Запропоновані матеріали стануть у нагоді фахівцям місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, спеціалістам, які реалізують державну політику в молодіжній сфері, молодіжним працівникам, представникам громадських об'єднань та молодіжним активістам.

© ДУ «Державний інститут сімейної та молодіжної політики», 2019

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Формування та реалізація молодіжної політики на рівні територіальної громади.....	6
Реалізація молодіжної політики та організація роботи з молоддю на рівні територіальної громади	11
Адміністративне забезпечення молодіжної роботи	17
Молодіжна інфраструктура.....	21
Партнери міжсекторальної взаємодії.....	27
Участь молоді у формуванні та реалізації державної молодіжної політики	30
Література.....	35

ВСТУП

Молодіжна політика в Україні до останнього часу регулювалася державними органами. Адміністративним шляхом формувалися напрями, завдання молодіжної політики, форми роботи, обсяги і напрями фінансування. Молодіжна політика не була обґрунтованою і будувалася за принципом «перевернутої» піраміди, коли на місцевому рівні не створена належна система закладів по роботі з молоддю, що відносяться до молодіжної сфери. Процес децентралізації влади переміщує акцент з централізованого управління на місцеве самоврядування, визначає пріоритет громадського залучення та соціальної активності молоді, формує новий підхід організації діяльності – від «роботи з молоддю» до «молодіжної участі».

У процесі децентралізації влади в Україні, доцільно враховувати досвід розвитку демократії європейських країн, що засвідчує важливе значення активної участі молодих людей у процесі ухвалення рішень і діяльності на місцевому і регіональному рівні. Принципи формування молодіжної політики на рівні територіальної громади та основні молодіжні пріоритети визначені у переглянутій Європейській хартії участі молоді в місцевому та регіональному житті (2003 р.), це:

- участь молоді в суспільному житті на місцевому і регіональному рівні повинна стати частиною загальної політики залучення громадян у суспільне життя;
- галузева політика повинна містити молодіжний вимір, у зв'язку із цим місцеві і регіональні органи влади мають дотримуватися положень Хартії і забезпечувати на практиці різні форми участі, які визначатимуться за погодженням і спільно з молодими людьми та їх представниками;
- проголошені в Хартії принципи та різні форми участі стосуються всіх молодих людей без дискримінації.

Зростання ролі місцевих органів виконавчої влади (виконавчих комітетів) об'єднаних територіальних громад у визначенні на-

прямів і забезпеченні реалізації роботи з молоддю потребує впровадження нових підходів у формуванні та реалізації молодіжної політики на рівні територіальної громади. Головними ресурсами реалізації молодіжної політики на рівні територіальної громади є активна участь молоді у житті об'єднаних територіальних громад та скоординована діяльність усіх суб'єктів, що працюють з дітьми та молоддю (міжвідомча взаємодія) та залучення до співпраці представників громадського сектору та бізнесу (міжсекторальна взаємодія).

ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ НА РІВНІ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

За роки незалежності в Україні сформовано структуру органів державного управління, які забезпечують формування та реалізацію державної молодіжної політики законодавчими та виконавчими гілками влади та органами місцевого самоврядування. Діюча структура є багаторівневою, що є наслідком діяльності суб'єктів державної молодіжної політики, які належать до різного рівня управління в адміністративній системі країни¹.

РІВНІ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНОЮ МОЛОДІЖНОЮ ПОЛІТИКОЮ

ДЕРЖАВНИЙ	На рівні центральних органів державної влади розроблення і координацію молодіжної політики здійснює Міністерство, не яке покладено відповідні функції	Провідну роль відіграє держава, розробляючи стратегію та основні напрями молодіжної політики, визначає та забезпечує відповідні ресурси та механізми інституційної підтримки
РЕГІОНАЛЬНИЙ	Здійснюється відповідними органами управління обласних, районних, районних у містах державних адміністрацій, а також органами місцевого самоврядування	На цьому рівні державним структурним підрозділам на які покладається реалізація молодіжної політики, делегуються відповідні повноваження, виділяються ресурси з державних джерел (на доповнення до місцевих), надається організаційна допомога для здійснення державної молодіжної політики
МІСЦЕВИЙ	Включає систему молодіжної політики, до якої належать відповідні підрозділи в органах місцевої влади (управління, комітети, відділи, сектори), заклади по роботі з молоддю, місцеві громадські організації, об'єднання	Державна молодіжна політика реалізується через окремі програми, проекти, заходи тощо

¹ Науково-дослідна робота «Вдосконалення сучасної державної молодіжної політики у контексті реалізації програми реформ Президента України». [Керівник НДР Шайгородський Ю.Ж.]. – 2012. – Архів ДІСМП.

Координуючу роль щодо проведення державної політики у сфері соціального становлення та розвитку молоді здійснює спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади, який забезпечує її реалізацію та несе відповідальність за її виконання². Спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади разом з іншими органами виконавчої влади розробляє, а Кабінет Міністрів України затверджує соціальні норми та нормативи щодо соціального становлення та розвитку молоді, додержання і виконання яких є обов'язковими для органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян, а також підприємств, установ та організацій незалежно від форм власності, фізичних осіб, які використовують найману працю. З 2013 р. уповноваженим центральним органом виконавчої влади, який забезпечував реалізацію молодіжної політики, було Міністерство молоді та спорту України³. 2 вересня 2019 року Міністерство молоді та спорту України приєднано до Міністерства культури, молоді та спорту України, яке реорганізовано з Міністерства культури України⁴. З метою реалізація державної політики у молодіжній сфері, у сфері національно-патріотичного виховання та сприяння розвитку громадянського суспільства, при Міністерстві культури, молоді та спорту України створено Державне агентство розвитку молоді та громадянського суспільства України⁵.

Регіональна державна молодіжна політика полягає у визначенні пріоритетних напрямів реалізації молодіжної роботи, а саме в організації і конкретній роботі щодо втілення цих пріоритетів у життя. На регіональному рівні координацію і реалізацію роботи з молоддю здійснюють виконавчі органи різного рівня підпорядкування, що поєднують різні напрями діяльності⁶: молодь/молодіжна

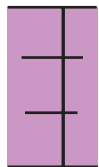
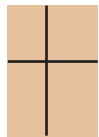
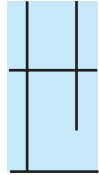
² Закон України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» від 5 лютого 1993 року № 2998-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2998-12>

³ Постанова Кабінету Міністрів України від 2 лип. 2014 р. № 220 «Про затвердження Положення про Міністерство молоді та спорту України» / Верховна Рада України. – Офіц. сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>

⁴ Деякі питання оптимізації системи центральних органів виконавчої влади: Постанова Кабінету Міністрів України від 02.09.2019 № 829 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/npras/deyaki-pitannya-optimizaciyi-sistem-829>

⁵ Деякі питання діяльності Державного агентства розвитку молоді та громадянського суспільства: Постанова Кабінету Міністрів України від 24.12.2019 № 1171 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1171-2019-%D0%BF>

⁶ Стратегічні пріоритети молодіжної політики: освіта, зайнятість, житло: щоріч. доп. Президенту України, Верховній Раді України, Кабінету Міністрів України про становище молоді в Україні (за підсумками 2013 року) / М-во молоді та спорту України, Держ. ін-т сімейної та молодіжної політики. – К., 2014. – 359 с.

політика, спорт/фізична культура; молодіжна політика; молодіжна політика і оздоровлення дітей; сім'я, молодь; сім'я, молодь, спорт.

Найбільш доступною і «впливовою» на молодь є державна політика, яка реалізується на місцевому рівні, де безпосередньо вирішується більшість молодіжних проблем, створюються необхідні умови для соціального становлення та розвитку особистості.

Вироблення та організаційне забезпечення провадження державної молодіжної політики на місцях у виконавчих органах державної влади забезпечують відповідні підрозділи, що є безпосередньо відповідальними за цю діяльність (управління, відділи молодіжної політики, у справах молоді тощо). Причому, створення таких органів є доцільним як на рівні області, району, міста, району в місті, так і на рівні селища, села, мікрорайону, територіальної громади, трудового колективу. Створення організаційно-управлінської вертикалі органів, відповідальних за провадження державної молодіжної політики на рівні територіальної громади, має доповнюватися державно-громадськими та громадськими структурами, а також органами місцевого самоврядування⁷.

У процесі децентралізації держава запроваджує передачу більшості повноважень і ресурсів на рівень територіальних громад, як адміністративно-територіальних одиниць базового рівня. В умовах цих перетворень склалися сприятливі умови і стала очевидною потреба в новітніх формах організації роботи самих органів місцевого самоврядування.

Розподіл повноважень органів виконавчої влади здійснюється за принципом **субсидіарності**, що є одним із головних принципів демократії⁸. Відповідно до якого найбільше повноважень мають ті органи влади, які є найближчими до людей і на рівні яких вирішення завдань і надання послуг є більш ефективними та менш ресурсовитратними.

⁷ Науково-дослідна робота «Здійснення регіональної державної молодіжної політики в Україні: секторальний аналіз». [Керівник НДР Перепелиця М.П.]. – 2000. – Архів ДІСМП.

⁸ Практичний посібник з питань формування спроможних громад. Асоціація міст України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://podgorodne.in.ua/wp-content/uploads/2016/09/posibnik_gromadi_1.pdf

i

Принцип субсидіарності – це принцип взаємодії між різними рівнями в ієрархічній системі управління, за якої вищий рівень приймає нові рішення (правила та процедури) тільки за умови їхньої вищої ефективності, ніж відповідні рішення нижчого рівня (Закон України «Про наукову та науково-технічну діяльність», стаття 1).

Функції територіальної громади – це основні напрями та види муніципальної діяльності, які виражають волю та інтереси місцевих жителів і забезпечують здійснення ними відносин з державою, її органами. Обсяг функцій територіальної громади збігається з обсягом функцій системи місцевого самоврядування.

Добровільне об'єднання територіальних громад не призводить до зміни статусу населених пунктів сільської чи міської місцевості (статті 4 Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад»). При цьому юридична особа – виконавчий комітет сільської, селищної, міської ради, є правонаступником прав та обов'язків усіх юридичних осіб – виконавчих комітетів відповідних сільських, селищних, міських рад територіальних громад, що об'єдналися.

Безпосереднє виконання повноважень сільських/селищних/міських рад об'єднаних територіальних громад здійснюють **виконавчі комітети об'єднаних територіальних громад**. Рішення про структуру виконавчого комітету, конкретний перелік структурних підрозділів, штатну чисельність органів місцевого самоврядування приймається конкретною сільською, селищною, міською радою⁹.

Діяльність виконавчих комітетів об'єднаних територіальних громад у молодіжній сфері має бути спрямована на створення умов для соціального становлення та розвитку молоді, залучення молодих людей до обговорення рішень, що стосуються життя молоді та громади, сприяння її працевлаштуванню, формування гуманістичних цінностей та патріотичних почуттів у молодих громадян, підтримки молодіжних ініціатив.

Сьогодні чинне законодавство містить механізми для реалізації молодіжної політики на місцевому рівні виконавчими органами

⁹ Управління стратегічним розвитком об'єднаних територіальних громад: інноваційні підходи та інструменти : монографія / С. М. Серьогін, Ю. П. Шаров, Є. І. Бородін, Н. Т. Гончарук [та ін.] ; за заг. та наук. ред. С. М. Серьогіна, Ю. П. Шарова. – Д. : ДРІДУ НАДУ, 2016. – 276 с.

ОТГ. Організація молодіжної роботи залежить, насамперед, від зацікавленості та підтримки місцевих органів виконавчої влади й органів місцевого самоврядування, їхньої активності щодо залучення на рівні територіальної громади інших суб'єктів молодіжної роботи.

***Молодіжна політика, робота з молоддю** має стати одним із пріоритетних напрямів роботи місцевих органів виконавчої влади, оскільки створення умов життя-забезпечення та розвитку молоді є **умовою збереження кадрового потенціалу**, що, в свою чергу, є основою економічної спроможності та перспективою подальшого розвитку об'єднаної територіальної громади.*

РЕАЛІЗАЦІЯ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ З МОЛОДДЮ НА РІВНІ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Незважаючи на те, що Україна здійснила ряд важливих кроків щодо реформування молодіжної політики, це є лише початком розбудови державної системи молодіжної роботи. Сучасна демографічна та соціально-економічна криза, що проявляється у зниженні чисельності молоді та питомої ваги в загальній чисельності населення, наявності проблем з працевлаштування та забезпечення гідних умов праці молоді, зростанні рівня бідності й малозабезпеченості у період військового конфлікту, вимагає посилення уваги до формування й реалізації молодіжної політики в нашій країні.

У той же час державні пріоритети молодіжної політики, що визначаються і реалізуються державними цільовими програмами, часто не співпадають з пріоритетами сучасної української молоді, не забезпечують цілісний і комплексний підхід до створення умов сталого молодіжного розвитку.

Командою міжнародних оглядачів Ради Європи, які у 2012 році здійснили огляд молодіжної політики в Україні, визначено такі проблемні питання формування та реалізації молодіжної політики в Україні¹⁰:

- становище молоді та реалізація молодіжної політики дуже відрізняється у різних регіонах, у містах та сільській місцевості;
- широкі вікові межі молоді (14–34 років) призводять до розпорошення програм і заходів, які спрямовані на молодь;
- застосування патерналістського підходу спрямовано на те, що молодь розвивається так, як того хочуть «дорослі»;

¹⁰ Молодіжна політика в Україні. Висновки Команди міжнародних оглядачів Ради Європи. – Страсбург: Видавництво Ради Європи, 2013. – 192 с.

- на місцевому рівні не передбачено фінансування програм молодіжної політики;
- обмежений доступ молоді різних категорій до послуг через принцип «перенаправлення» підвищує ризик неотримання молоддю необхідної підтримки.

*Враховуючи, що на місцевому рівні обмаль ресурсів і часто молодь розглядається як об'єкт молодіжної роботи, молодіжна політика має бути реформована на основі **особистісно орієнтованого підходу**. Цей підхід передбачає спрямування молодіжної роботи на окрему особистість або певну групу молоді і знищує відомчий підхід у формуванні молодіжної політики.*

Серед узагальнених рекомендацій щодо вдосконалення молодіжної політики в Україні, сформульованих Командою міжнародних оглядачів Європи, першою є рекомендація посилити політику **«спрямовану на створення можливостей відкритого розвитку молоді»**¹¹. Ця модель, на протигагу патерналістській, передбачає спрямованість молодіжних програм на формування суспільно активної, самодостатньої і національно свідомої молоді.

Моделі молодіжного розвитку

***Патерналістський розвиток** – пасивне навчання, пропонування цінностей (концепція розвитку молоді створюється та повністю управляється дорослими, що мають чітке бачення ідеалів і завдань молоді).*

***Відкритий розвиток** – активне навчання та розвиток, дискусії з приводу цінностей (розвиток молоді як відкритий процес, що підтримується дорослими, які стимулюють розвиток молодіжного потенціалу та надають їм можливості для проявлення ініціативи та ухвалення рішень).*

¹¹ Молодіжна політика в Україні. Висновки Команди міжнародних оглядачів Ради Європи. – Страсбург: Видавництво Ради Європи, 2013. – 192 с.

МОДЕЛІ МОЛОДІЖНОГО РОЗВИТКУ

	Відкритий розвиток (активне навчання та розширення прав і можливостей)	Патерналістський розвиток (пасивне навчання)
Риси	<ul style="list-style-type: none"> • підтримка ініціатив та критичної взаємодії; • благополуччя суспільства, якість життя як тема обговорення; • залучення молоді; • відношення до різних груп суспільства і інших молодих людей 	<ul style="list-style-type: none"> • підтримка та винагорода для тих, хто слідує визначеним шляхом розвитку; • зрозуміла модель бажаних цінностей; • пасивність молоді (чи участь обраних); • наслідування дорослих та оцінювання дорослими
Методи	<ul style="list-style-type: none"> • гранти для невеликих місцевих проєктів; • конкурси для підтримки креативності та дискусій; • студентська рада як орган, що сприяє змінам та залучений до процесу ухвалення рішень 	<ul style="list-style-type: none"> • гранти для молодіжних проєктів, що «вписуються» у затверджену модель; • конкурси не спрямовані на відкриті дебати; • студентська рада як декорація (структура без реального впливу)

Враховуючи кардинальні зміни у свідомості та громадянській активності української молоді, що проявилися наприкінці 2013 року, молодіжна політика в Україні спрямована на побудову моделі відкритого розвитку за якої молодь може проявляти ініціативу, самостійно визначати власні цілі та цінності¹².

При впровадженні моделі відкритого розвитку молодіжної політики в умовах децентралізації має бути враховано, що **робота з молоддю** передбачає взаємодію установ та організацій різних сфер діяльності, а також залучення представників недержавного сектора.

¹² Формування та реалізація державної молодіжної політики в умовах децентралізації. – Тернопіль: ТОВ «Терно-граф», 2017. – 100 с.

Робота з молоддю є навчально-свідомою роботою з молоддю, що характеризується волонтерством, спрямована на активну громадянську позицію молоді та сприяє включенню молоді у життя суспільства¹³.

Система реалізації молодіжної політики в умовах децентралізації, що вибудовується Міністерством молоді та спорту України, спрямована на формування суспільно активної, самодостатньої і національно свідомої молоді. Система будується на **базових принципах формування молодіжної роботи**, а саме:

- **субсидіарності** – що є одним із головних принципів демократії – найбільше повноважень мають ті органи влади, які є найближчими до людей і на рівні яких вирішення завдань та надання послуг є більш ефективними і менш ресурсовитратними;
- **молодіжній активності** – саме молодь має бути суб'єктом молодіжної роботи, а завданням державної системи управління є створення умов для залучення молоді до розроблення і реалізації молодіжної політики на місцевому рівні;
- **обґрунтованості** – пріоритетні напрями та завдання молодіжної роботи ґрунтуються на потребах і прагненнях української молоді;
- **відповідності** – механізми молодіжної роботи на державному, регіональному та місцевому рівнях формуються відповідно до сучасних запитів і можливостей; при плануванні молодіжної роботи враховуються реальний стан і можливості державної системи та громадських об'єднань, особливо що стосується рівня територіальних громад
- **узгодженості** – ефективна міжсекторальна та міжгалузева взаємодія.

Реалізацію молодіжної політики та організацію роботи з молоддю на рівні територіальної громади забезпечує скоординована адміністративна діяльність і практична молодіжна робота, що здійснюється суб'єктами різного відомчого підпорядкування та сфер діяльності (державний, громадський, приватний сектор). Це можливо лише за умов узгодження та координації взаємодії

¹³ Молодіжна політика в Україні. Висновки Команди міжнародних оглядачів Ради Європи. – Страсбург: Видавництво Ради Європи, 2013. – 192 с.

«адміністративної» та «практичної» складових молодіжної роботи на рівні територіальної громади. Ще одним вагомим компонентом системи молодіжної роботи є створення умов щодо залучення молоді до формування та реалізації молодіжної політики на рівні територіальної громади.

СИСТЕМА ОРГАНІЗАЦІЇ МОЛОДІЖНОЇ РОБОТИ НА РІВНІ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Молодіжна політика в територіальній громаді має включати усі сфери відповідальності по роботі з молоддю (освіта, працевлаштування та розвиток підприємництва, культурний розвиток, соціальний захист тощо) та передбачати використання існуючих установ/закладів з урахуванням функцій різних відповідальних суб'єктів на місцевому рівні.

Забезпечення **системної молодіжної роботи** передбачає:

- координацію діяльності структур різної підпорядкованості на рівні територіальної громади;
- запровадження системної роботи з молоддю з використанням «ресурсної бази» різних установ та відомств;
- забезпечення організаційної і фінансової підтримки молодіжних ініціатив;
- інформаційне забезпечення, формування інформаційного простору щодо молодіжної роботи та участі молоді у житті громади.

Враховуючи складові молодіжної роботи, необхідною умовою реалізації молодіжної політики на рівні територіальної громади є формування системи ефективної взаємодії суб'єктів молодіжної роботи, яка ґрунтується на міжгалузевій і міжсекторальній взаємодії та координації зусиль усіх зацікавлених сторін і враховує територіальні особливості молодіжної роботи відповідно до конкретних потреб молоді.

АДМІНІСТРАТИВНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОЛОДІЖНОЇ РОБОТИ

Організація молодіжної роботи на рівні територіальної громади передбачає врахування усіх наявних ресурсів і налагодження взаємодії між спеціалістами різних сфер діяльності (освіта, культура, соціальних захист тощо) та залучення до співпраці представників громадського сектору і бізнесу (міжсекторальна взаємодія). В умовах децентралізації зростає роль виконавчих комітетів об'єднаних територіальних громад у визначенні напрямів та забезпеченні реалізації молодіжної політики.

Якщо розглянути **напрями реалізації молодіжної політики**, які мають бути сформовані на рівні територіальної громади, то сільські/селищні/міські ради об'єднаних територіальних громад мають:

- формувати державну молодіжну інфраструктуру, здійснювати її організаційне та фінансове забезпечення;
- створювати та забезпечувати діяльність молодіжних центрів і молодіжних працівників;
- сприяти формуванню та розвитку інститутів громадянського суспільства;
- налагоджувати міжгалузеву та міжсекторальну взаємодію у молодіжній роботі;
- оцінювати ефективність молодіжної роботи на рівні територіальної громади (відповідно до розроблених показників) та звітувати перед громадою про стан роботи з молоддю;
- забезпечувати умови молодіжної участі та молодіжного громадського контролю.

Організація молодіжної роботи на рівні територіальної громади, насамперед, залежить від зацікавленості та підтримки голів і депутатів об'єднаних територіальних громад («приймаючих рішення»). Має проводитися робота з інформування та переконання представників місцевих органів виконавчої влади/місцевого самоврядування, зокрема голів ОТГ і депутатів сільських, селищних та міських рад, у доцільності і необхідності розвитку молодіжної роботи, запровадження міжвідомчої та міжсекторальної взаємодії.

Формами переконання «приймаючих рішення» може бути проведення навчання (семінари, тренінги, воркшопи тощо), інформаційні заходи (робочі групи, дискусії, круглі столи тощо), організація представницьких візитів функціонерів, періодична звітність щодо результатів молодіжної роботи, робочі візити за кордон з обміну досвідом (як стимул до участі).

Напрями молодіжної роботи мають формуватися відповідно до потреб та інтересів молоді даної громади, а результати періодично оцінюватися за відповідними показниками (до проведення оціночних досліджень варто залучати викладачів, студентів закладів освіти, активну молодь).

При формуванні виконавчих комітетів об'єднаних територіальних громад з метою адміністративного забезпечення молодіжної роботи на рівні громади має бути створено **відділ по роботі з молоддю** або введено **посаду спеціаліста по роботі з молоддю** у відділі, що займається гуманітарними питаннями. У спроможних об'єднаних територіальних громадах доцільно передбачити роботу не лише окремих працівників, відповідальних за роботу з молоддю, а створити структурний підрозділ з молодіжної роботи з відповідною штатною чисельністю, здатний реалізовувати молодіжну політику та організувати молодіжну роботу в громаді¹⁴.

Відділ/спеціаліст по роботі з молоддю виконавчого комітету об'єднаної територіальної громади здійснює **адміністративне забезпечення** молодіжної роботи, а саме:

- розроблення пропозицій щодо розвитку молодіжної інфраструктури та підтримка молодіжних ініціатив;
- лобіювання молодіжних інтересів у органах виконавчої влади ОТГ;
- надання адміністративної підтримки діяльності молодіжних центрів та молодіжних працівників;
- налагодження взаємодії з державними та громадськими структурами та закладами, які працюють з молоддю, представниками бізнесу;
- оцінка ефективності молодіжної роботи на рівні територіальної громади (відповідно до розроблених показників);
- звіт перед виконавчим комітетом щодо ефективності молодіжної роботи.

¹⁴ Управління стратегічним розвитком об'єднаних територіальних громад: інноваційні підходи та інструменти : монографія / С. М. Серьогін, Ю. П. Шаров, Є. І. Бородін, Н. Т. Гончарук [та ін.] ; за заг. та наук. ред. С. М. Серьогіна, Ю. П. Шарова. – Д.: ДРІДУ НАДУ, 2016. – 276 с.

Державна молодіжна політика стосується різних сфер діяльності молодих людей: освіта (формальна і неформальна); працевлаштування та розвиток підприємництва; здоров'я; житло; соціальний захист; добробут та сім'я; кримінальне право; дозвілля; військова служба і національна безпека та оборона тощо. Тому повноваження органів місцевого самоврядування щодо забезпечення роботи з молоддю у територіальних громадах виконують структурні підрозділи виконавчої влади різного відомчого підпорядкування.

*Потреба у координації різних форм діяльності у різних соціальних сферах формує молодіжну політику як політику **міжсекторальну**.*

СТРУКТУРНІ ПІДРОЗДІЛИ ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ, ЩО ЗАБЕЗПЕЧУЮТЬ РОБОТУ З МОЛОДДЮ У ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ

Структурні підрозділи	Напрями взаємодії
відділ освіти і науки	<ul style="list-style-type: none"> активізація учнівської та студентської молоді; проведення спільних заходів для молоді; співпраця зі студентськими радами та первинними профспілковими комітетами студентів; підтримка творчо обдарованої молоді
відділ культури	<ul style="list-style-type: none"> проведення спільних заходів; підтримка талановитої та обдарованої молоді; підтримка творчих ініціатив молоді
відділ внутрішніх справ	<ul style="list-style-type: none"> профілактика негативних явищ в дитячому та молодіжному середовищі; забезпечення охорони громадського порядку під час проведення заходів
служба у справах дітей	<ul style="list-style-type: none"> організація спільних заходів, присвячених підтримці та розвитку дітей; захист прав дітей, попередження вчинення насильства над дітьми

Структурні підрозділи	Напрями взаємодії
відділ соціального захисту населення	<ul style="list-style-type: none"> • соціальний захист та підтримка молоді; • організація літнього відпочинку та оздоровлення дітей; • допомога учасникам АТО
відділ інформаційної діяльності/ суспільних комунікацій	<ul style="list-style-type: none"> • розповсюдження інформації про проведені та заплановані молодіжні заходи; • спільна організація заходів; • робота з громадськими організаціями у сфері державної молодіжної політики
відділ охорони здоров'я	<ul style="list-style-type: none"> • забезпечення медичного супроводу під час проведення заходів; • проведення спільних заходів; • обмін інформацією
управління Державної служби з надзвичайних ситуацій	<ul style="list-style-type: none"> • проведення спільних заходів; • розвиток волонтерського руху

Джерело: розроблено науковцями ДІСМП за результатами опитування закладів та установ, які працюють з молоддю на регіональному рівні, проведеного Державним інститутом сімейної та молодіжної політики у 2015 р.

З метою формування системного адміністрування молодіжної роботи на рівні територіальної громади необхідно проводити навчання та обмін досвідом фахівців молодіжної сфери та спеціалістів, які працюють з молоддю: регіональні семінари з обміну досвідом для представників державного та недержавного сектора; підвищення кваліфікації державних службовців та представників місцевого самоврядування з основ функціонування демократичних інститутів та місцевої демократії, молодіжної участі.

МОЛОДІЖНА ІНФРАСТРУКТУРА

Важливим чинником ефективного провадження регіональної державної молодіжної політики є молодіжна інфраструктура, що створюється всіма суб'єктами державної молодіжної політики. До молодіжної інфраструктури відносять: заклади за місцем проживання, заклади позашкільної освіти, установи та заклади з організації дозвілля молоді, заклади з надання різноманітних соціальних послуг і необхідної допомоги молоді, молодіжні фонди, молодіжні центри, простори, біржі тощо. Кожний елемент молодіжної інфраструктури відіграє свою роль у соціальному становленні молоді, має своє підпорядкування чи автономне керівництво, отримує у порядку, встановленому законом, фінансування з різних джерел. Але у молодіжну інфраструктуру їх об'єднує спрямованість діяльності на задоволення потреб молоді та створення необхідних умов для її ефективної соціалізації.

Молодіжна інфраструктура – це сукупність організаційно-виконавчих органів та організацій, закладів і установ, чії функції спрямовані на забезпечення конкретних потреб молоді, стосуються вирішення її проблем¹⁵.

В умовах децентралізації ядром молодіжної інфраструктури територіальних громад стають **молодіжні центри або молодіжні простори**, які є осередком практичної молодіжної роботи та об'єднання суспільно активної молоді. Координацію молодіжної роботи та активне залучення молоді до життя місцевих громад у сільських і селищних територіальних громадах забезпечують **молодіжні працівники**.

Діяльність молодіжних центрів/молодіжних працівників забезпечується органами місцевого самоврядування. Реалізація молодіжної роботи може здійснюватися на базі будь-яких наявних у населеному пункті об'єктів соціальної сфери: клуби, бібліотеки, адміністрації, центри соціальних служб тощо. Сьогодні в Україні

¹⁵ Науково-дослідна робота «Здійснення регіональної державної молодіжної політики в Україні: секторальний аналіз» [Керівник НДР Перепелиця М.П.]. – 2000. – Архів ДІСМП.

проводиться активна робота спрямована на формування молодіжної інфраструктури: підтримку діючих та створення нових обласних та місцевих молодіжних центрів та просторів на базі закладів освіти, культури, фізичної культури і спорту, різної форми власності та підпорядкування.

Молодіжний центр є регіональним осередком практичної роботи з молоддю та об'єднання суспільно активної молоді. Робота молодіжних центрів регулюється постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження типових положень про молодіжний центр та про експертну раду при молодіжному центрі» від 20 грудня 2017 р. № 1014.

Молодіжний центр:

- створює умови для діяльності молодіжних громадських організацій та молодіжних рад;
- проводить навчання спеціалістів, які працюють з молоддю, представників громадських організацій і громадсько активної молоді;
- є інформаційно-методичною базою молодіжної роботи, яку можна буде рекомендувати працівникам установ і відомств інших сфер діяльності, наприклад, шкіл або центрів соціальних служб;
- організує діяльність тематичних гуртків і клубів молодіжної роботи за інтересами;
- проводить інформаційну кампанію із формування позитивного іміджу молодіжної роботи, залучення молоді до життя громади.

НАПРЯМИ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДІЖНОГО ЦЕНТРУ

Напрями діяльності	Форми реалізації
Утвердження громадянської позиції та розвиток лідерських якостей молоді	<ul style="list-style-type: none">• неформальна освіта (лекторії, тренінги, майстер-класи, робочі візити);• підтримка та реалізація тематичних молодіжних проєктів;• тематичне таборування
Національно-патріотичне виховання	
Популяризація здорового способу життя молоді	

Напрями діяльності	Форми реалізації
Творчий розвиток особистості, підтримка талановитої молоді	<ul style="list-style-type: none"> • гуртки за інтересами; • ярмарки талантів; • молодіжні проекти; • гранти
Сприяння працевлаштуванню	<ul style="list-style-type: none"> • профорієнтаційна робота; • участь у громадських роботах; • тренінги, семінари щодо підвищення рівня фінансової, економічної та підприємницької грамотності молоді; • формування у молоді компетентностей щодо ведення бізнесу; • стажування
Підтримка громадської активності молоді	<ul style="list-style-type: none"> • взаємодія з громадськими організаціями та об'єднаннями; • волонтерська діяльність; • ресурсна підтримка молодіжних ГО
Змістовне дозвілля молоді	<ul style="list-style-type: none"> • організація культурних та дозвіллевих заходів; • молодіжні проекти
Інформаційно-просвітницька робота	<ul style="list-style-type: none"> • вивчення громадської думки; • вивчення національного та міжнародного досвіду молодіжної роботи; • інформаційно-просвітницькі заходи; • підготовка інформаційних і рекламних матеріалів; • підтримка роботи веб-ресурсу центру

Джерело: розроблено науковцями ДІСМП за результатами соціологічних досліджень.

Напрями молодіжної роботи мають формуватися відповідно до потреб та інтересів молоді даного населеного пункту, які виявляються за допомогою різних методів соціологічних досліджень. Організувати та провести подібні дослідження можуть вчителі та

викладачі закладів освіти, залучивши до цього процесу учнів, студентів або активну молодь села, селища або міста. Інструментами зняття інформації щодо молодіжних потреб можуть бути соціальне картування, опитування молоді та експертів, обговорення у соціальних мережах тощо.

і За результатами соціологічного дослідження «Молодь України – 2017», 18,1 % молодих людей вважають, що найважливішим завданням щодо покращення інфраструктури громад на найближчі три роки є ремонт/ реконструкція/ облаштування молодіжних центрів¹⁶.

Молодіжний працівник – це спеціаліст, який працює з молоддю та організовує молодіжну роботу в громаді та має відповідний рівень професійної підготовки. Метою діяльності молодіжного працівника є формування молодіжної політики та створення умов для всебічної самореалізації молоді в різних сферах суспільного життя, розкриття її потенціалу, захист інтересів і прав молоді.

На підготовку спеціалістів до роботи з молоддю спрямована Програма «Молодіжний працівник», яка є складовою Державної цільової соціальної програми «Молодь України» на 2016–2020 роки¹⁷. Основним завданням Програми є формування системи неформальної освіти з підготовки та підвищення кваліфікації спеціалістів, які працюють з молоддю. Оскільки до участі у навчанні залучаються представники державного та громадського сектору, таке поєднання формує командний, міжсекторальний підхід у організації молодіжної роботи на регіональному рівні. За час реалізації Програми (починаючи з 2014 року) навчання пройшли більше 1400 молодіжних працівників з усіх регіонів України, зокрема упродовж 2017 року підготовку пройшов 981 фахівець, з них – 96 регіональні тренери.

Молодіжну інфраструктуру складають установи та організації різних сфер діяльності і різних форм власності, які прово-

¹⁶ Молодь України – 2017 / Результати соціологічного дослідження – Тернопіль: ТОВ «Терно-граф», 2017. – 72 с.

¹⁷ Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної цільової соціальної програми «Молодь України» на 2016-2020 роки та внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України» від 18 лютого 2016 р. № 148 [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Офіц. сайт. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>

дять молодіжні заходи і різні форми роботи з молоддю¹⁸. Аналіз експертних опитувань і комплексних соціологічних досліджень дав змогу розробити перелік установ/закладів та громадських інститутів, які є суб'єктами молодіжної політики на місцевому рівні і складають молодіжну інфраструктуру.

УСТАНОВИ ТА ЗАКЛАДИ – СКЛАДОВІ МОЛОДІЖНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

Напрями діяльності	Заклади	Напрями молодіжної роботи
Робота з молоддю	Центри/клуби по роботі з дітьми та молоддю за місцем проживання	проведення молодіжних заходів; реалізація окремих напрямів роботи з молоддю (національно-патріотичне виховання; профорієнтаційна робота; неформальна освіта тощо)
	Молодіжні центри	
	Молодіжні центри праці	сприяння працевлаштуванню молоді
Фізкультура і спорт	Дитячо-юнацькі спортивні школи	фізичний розвиток, здоровий спосіб життя
	Фізкультурно-оздоровчі та спортивні заклади: <i>басейни; стадіони; спортивні майданчики; тенісні корти; футбольні поля; спортивні зали; приміщення для фізкультурно-оздоровчих занять; спортивні бази; льодові стадіони; стрілецькі тир</i>	
Культура	Мережа закладів культури: <i>музичні школи; художні школи; школи мистецтв; клуби за інтересами; будинки культури</i>	підтримка творчо обдарованої молоді, розвиток творчих здібностей молоді

¹⁸ Формування та реалізація державної молодіжної політики в умовах децентралізації. – Тернопіль: ТОВ «Терно-граф», 2017. – 100 с.

Напрями діяльності	Заклади	Напрями молодіжної роботи
	Бібліотеки	інформаційна підтримка, молодіжні заходи
	Кінотеатри	проведення змістовного дозвілля
	Театри	
	Парки культури та відпочинку	
Освіта	Заклади освіти: ЗЗСО; ЗП(ПТ)О; ЗВО	навчання, виховання
	Заклади позашкільної освіти: центри дитячої та юнацької творчості; гуртки; юнацькі хореографічні школи; станції юних техніків; спортивні школи комунальної власності	підтримка творчо обдарованої молоді, розвиток творчих здібностей молоді
Соціальний захист	Центри зайнятості	профорієнтаційна робота; допомога у працевлаштуванні
	Центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді	юридичне консультування; психологічне консультування; інформаційні послуги; гуманітарна допомога/благодійні заходи; групи взаємодопомоги; групова консультація; тематичні інформаційні заходи та тренінги для молоді
	Служба у справах дітей	лекції щодо здорового способу життя, профілактики негативних явищ і правопорушень серед підлітків

Джерело: розроблено науковцями ДІСМП за результатами опитування спеціалістів управлінні/відділів, які працюють з молоддю, «Інститути громадянського суспільства» (ДІСМП, 2016 р.) та соціологічного дослідження «Аналіз соціального середовища Дніпровського району м. Києва» (ДІСМП, 2016 р.).

ПАРТНЕРИ МІЖСЕКТОРАЛЬНОЇ ВЗАЄМОДІЇ

Європейський досвід засвідчує, що партнером і гарантом ефективної реалізації молодіжної політики є розвинутий неурядовий сектор. В Україні проводиться активна робота з налагодження партнерства державного та громадського сектору не тільки з впровадження політики щодо молоді, але й щодо здійснення практичної молодіжної роботи. Основним завданням цієї роботи є делегування та децентралізація «відповідальності» у молодіжній сфері, як це є в європейських країнах.

Основними партнерами в реалізації державної молодіжної політики на регіональному рівні є **громадські організації** та об'єднання¹⁹.

Співпраця управлінь/відділів, які працюють з молоддю, з громадськими організаціями, насамперед, спрямована на національно-патріотичне/військово-патріотичне виховання молоді, неформальну освіту молоді, розвиток громадянської активності молоді та волонтерського руху. Також співпраця здійснюється відповідно до напрямів діяльності громадської організації-партнера:

- формування здорового способу життя молоді;
- профілактика негативних явищ в молодіжному середовищі;
- профорієнтаційна робота, сприяння працевлаштуванню та вторинній зайнятості молоді;
- популяризація європейських цінностей серед молоді, міжнародна співпраця;
- організація змістовного дозвілля, активного відпочинку та оздоровлення молоді;
- підтримка творчо обдарованої молоді, розвиток творчих здібностей молоді;
- робота із засобами масової інформації;
- заняття фізичною культурою, доступними видами спорту.

Одним із кадрових ресурсів реалізації молодіжної політики на місцевому рівні є залучення до молодіжної роботи **волонтерів**, які переважно є представниками тих молодіжних груп, з якими про-

¹⁹ Дослідження «Інститути громадянського суспільства», проведене ДІСМП у 2016 р. Опитування спеціалістів управлінь/відділів, які працюють з молоддю, проведено у форматі он-лайн, всього опрацьовані анкети з 17 областей України

водиться робота: представники громадських організацій; студенти закладів вищої освіти; учні закладів загальної середньої і професійної (професійно-технічної) освіти.

Партнерами управлiнь/вiддiлiв, якi працюють з молоддю на рiвнi територiальної громади, є:

- громадські організації;
- релігійні організації/об'єднання;
- засоби масової інформації;
- бізнес структури.

ПАРТНЕРИ МІЖСЕКТОРАЛЬНОЇ ВЗАЄМОДІЇ У МОЛОДІЖНІЙ РОБОТІ

Організації-партнери	Напрями молодіжної роботи
Організації громадянського суспільства	благодійна допомога; соціальні проекти; молодіжні заходи різного спрямування; національно-патріотичне виховання; профілактика негативних явищ серед молоді; розвиток громадської активності молоді, волонтерського руху; підтримка творчо обдарованої молоді, розвиток творчих здібностей молоді; освітні заходи (тренінги, семінари, навчання)
Релігійні організації/об'єднання	неформальна освіта; проведення молодіжних заходів; інформаційно-просвітницькі заходи; благодійні акції, соціальні проекти; надання допомоги соціально незахищеним категоріям молоді; національно-патріотичне виховання; організація змістовного дозвілля молоді та оздоровчих таборів
Засоби масової інформації	інформування населення щодо молодіжної роботи; розміщення соціальної реклами; запис молодіжних телепрограм; проведення тренінгів; проведення тематичних інформаційних кампаній; пропаганда у молодіжному середовищі здорового способу життя і патріотизму; висвітлення молодіжних здобутків
	спілкування у соцмережах; отримання інформації
Бізнес структури	спонсорська та благодійна підтримка; проведення заходів для молоді; неформальна освіта молоді з питань підприємницької діяльності; підтримка та наставництво молоді; стажування молоді

Джерело: розроблено науковцями ДІСМП за результатами соціологічних досліджень.

Дослідження дало змогу визначити **рейтинг партнерів молодіжної роботи**, з якими співпрацюють управління/відділи по роботі з молоддю в регіонах (див. рис. 1)²⁰.

Рис. 1. Партнери міжсекторальної взаємодії, %

Джерело: дослідження «Інститути громадянського суспільства», проведене ДІСМП у 2016. Опитування спеціалістів управлінь/відділів, які працюють з молоддю, проведено у форматі он-лайн, всього опрацьовані анкети з 17 областей України.

Вимоги щодо необхідності забезпечення координації, співпраці і взаємодії між представниками публічного, громадського та бізнес секторів у процесі реалізації молодіжної політики закріплені в українському молодіжному законодавстві. У Декларації «Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні» йдеться про необхідність *«координації зусиль усіх організацій та соціальних інститутів, що працюють з молоддю»*²¹.

Міжсекторальна взаємодія у формі співпраці представників державних органів влади, бізнес структур та громадського сектору є вагомим ресурсом у реалізації державної молодіжної політики на місцевому рівні.

²⁰ Дослідження «Інститути громадянського суспільства», проведене ДІСМП у 2016 р. Опитування спеціалістів управлінь/відділів, які працюють з молоддю, проведено у форматі он-лайн. Усього опрацьовані анкети з 17 областей України.

²¹ Формування та реалізація державної молодіжної політики в умовах децентралізації. – Тернопіль: ТОВ «Терно-граф», 2017. – 100 с.

УЧАСТЬ МОЛОДІ У ФОРМУВАННІ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ

Активна участь молодих людей в ухваленні рішень і діяльності на місцевому рівні має дуже важливе значення, оскільки йдеться про побудову демократичного, солідарного та процвітаючого суспільства. Молодіжна участь – це надання можливості молоді впливати на питання, які стосуються їхнього життя, через участь в ухваленні рішень або через особисту діяльність.

Участь молоді (youth participation) – залучення молоді до відповідальних, складних дій, що відповідають її справжнім потребам, можливостям для планування та/або ухвалення рішень, при цьому зачіпають інші сфери її діяльності та справляють вплив на інші цільові групи (Національна комісія з ресурсів для молоді в США, 1975 р.).

Європейська Хартія участі молодих людей у місцевому та регіональному житті дає наступне визначення: *«Участь та активне громадянство означають мати право, засоби, простір, можливість і, якщо необхідно, підтримку в участі та впливі на ухвалення рішень, а також означає участь в різних заходах та процесах з метою побудови кращого суспільства»*²². Активна участь означає вплив і відповідальність за рішення, дії, що впливають на життя молодих людей або просто є важливими для них.

Визначене Хартією поняття участі також свідчить про зміну підходу до молодих людей та до залучення молоді до громадського життя. Молодь не розглядається як група, яка потребує захисту та допомоги (проблемний підхід), або як об'єкт втручання дорослих, або об'єкт молодіжної політики. Під поняттям «молодь»

²² Переглянута Європейська хартія про участь молоді в місцевому та регіональному житті [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=29248-27&SecMode=1&DocId=2378350&Usage=2>.

розуміються активні учасники життя суспільства чи організацій, партнери з великим потенціалом, сповнені сил й талантів.

Одним з головних принципів державної молодіжної політики України є *«сприяння ініціативі та активності молоді в усіх сферах життєдіяльності суспільства»*²³. Концепцією Державної цільової соціальної програми «Молодь України» на 2016–2020 рр., розробленої на підставі наукового аналізу стану та проблем розвитку української молоді та основних програмних вимог Стратегії розвитку державної молодіжної політики України на період до 2020 року, Хартії основних прав Євросоюзу, Європейського пакту в інтересах молоді, Молодіжної стратегії Європейського Союзу та інших міжнародних документів, одним з пріоритетних напрямів визначено **розвиток громадянської активності молоді**.

Проте не варто вважати, що розвиток громадянського суспільства та формування активної громадянської позиції – це лише наслідок державної політики або діяльності міжнародних фондів підтримки демократії в Україні. Насправді, це результат роботи активних людей, які бажають змін на краще, та, які не збираються чекати, коли держава вирішить їхні проблеми за них. Такі люди починають шукати вирішення проблеми власними силами, вони мобілізують найближче оточення навколо себе, підштовхують людей до здійснення важливого кроку – ухвалення спільного самостійного рішення щодо локальної проблеми, яка існує²⁴.

У Переглянутій Європейській хартії участі молоді в місцевому та регіональному житті звертається увага на те, що для підтримки участі молодих людей мають бути створені певні структури, яким повинна надаватися підтримка, – це молодіжні парламенти, молодіжні ради, молодіжні форуми тощо²⁵. Вони можуть мати різні форми, залежно від потреб молодих людей і зацікавленості влади. Украй важливо, щоб ці структури були гнучкими та могли змінюватися залежно від потреб та уявлень, залучених до їх діяльності молодих людей. До всіх структур повинні бути включені представники молоді, що мають різне походження і різну життєву ситуацію.

²³ Декларація «Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні», 1992 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2859-12>

²⁴ Пожидаєв Є.О. Молодіжний чинник у становленні громадянського суспільства в Україні: аналітична записка. Стратегічні пріоритети №3(12) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://old.niss.gov.ua/book/StrPryor/StPrior_12/16.pdf

²⁵ Переглянута Європейська хартія про участь молоді в місцевому та регіональному житті [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=29248-27&SecMode=1&DocId=2378350&Usage=2>

З метою залучення молоді до ухвалення управлінських рішень з молодіжної проблематики та здійснення контролю за їх виконанням на регіональному рівні діють консультативно-дорадчі органи та громадські ради з питань молодіжної політики, органи молодіжного та студентського самоврядування. Діяльність молодіжних консультативно-дорадчих органів регулюється типовим положенням про молодіжні консультативно-дорадчі органи, затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України²⁶.

За результатами опитування структурних підрозділів, які реалізують молодіжну політику²⁷, в областях діють такі **форми молодіжного представництва**: молодіжні ради, студентські ради або студентські парламенти, координаційні ради/ради з питань молодіжної політики. Також представництво молоді у ряді областей є в громадських радах, радах трудової молоді, координаційних радах з питань національно-патріотичного виховання молоді, молодіжних колегій. Переважно молодіжні колегіальні органи діють на обласному рівні (94 %) та у містах (76 %), меншою мірою вони сформовані на рівні районів (41%).

Співпраця структурних підрозділів, які реалізують молодіжну політику, та органів молодіжного представництва спрямована на організацію та проведення спільних молодіжних заходів. Також враховується думка молоді при:

- розробці молодіжних цільових програм, обговоренні проєктів щодо реалізації молодіжної політики;
- обговоренні та розробці пропозицій щодо нормативно-правових документів, які розробляються для молоді;
- розгляді актуальних молодіжних проблем і пошуку шляхів їх вирішення;
- наданні підтримки молодіжним ініціативам;
- проведенні конкурсу проєктів для громадських організацій.

Враховуючи ефективність і доцільність залучення молоді до розроблення і реалізації молодіжної політики, організації молодіжної роботи на регіональному та місцевому рівні, одним із напрямів

²⁶ Про затвердження типових положень про молодіжні консультативно-дорадчі органи: Постанова Кабінету Міністрів України від 18.12.2018 № 1198 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1198-2018-%D0%BF>

²⁷ Дослідження «Інститути громадянського суспільства», проведене ДІСМП у 2016. Опитування спеціалістів управлінь/відділів, які працюють з молоддю, проведено у форматі он-лайн, всього опрацьовані анкети з 17 областей України.

молодіжної політики має стати формування органів молодіжного представництва та механізмів взаємодії органів виконавчої влади та молоді.

ФОРМИ АКТИВІЗАЦІЇ МОЛОДІЖНОЇ УЧАСТІ

Форми взаємодії	Напрями
Консультативно-дорадчі органи: <ul style="list-style-type: none"> • громадські ради; • координаційні ради з питань молодіжної політики; • координаційні ради з питань національно-патріотичного виховання молоді 	<ul style="list-style-type: none"> • Координація взаємодії; • визначення перспективних напрямів молодіжної роботи; • розроблення цільових програм; • розгляд актуальних молодіжних проблем і шляхів їх вирішення; • підтримка молодіжних ініціатив
Молодіжне представництво: <ul style="list-style-type: none"> • молодіжні ради/молодіжні колегії; • студентські ради/парламенти 	<ul style="list-style-type: none"> • Розгляд актуальних молодіжних проблем і шляхів їх вирішення; • лобювання молодіжних інтересів
Програми по роботі з молоддю	<ul style="list-style-type: none"> • Організаційне та фінансове забезпечення молодіжної роботи
Конкурс проєктів громадських організацій, що працюють з молоддю	<ul style="list-style-type: none"> • Організаційна та фінансова підтримка молодіжних ініціатив

Джерело: розроблено науковцями ДІСМП за результатами соціологічних досліджень.

Активізація молодіжної участі, з одного боку, виступає основою розвитку громадянського суспільства, з іншого – формою навчання молоді демократії, та передбачає:

- дієве молодіжне самоуправління (залучення молоді до ухвалення рішень);
- роботу молодіжних центрів (консолідація суспільно активної молоді);
- підтримку та розвиток молодіжного лідерства (підготовка молодих людей до громадянсько-активної діяльності);
- правову та демократичну освіту української молоді (знання демократичних прав і свобод);

- популяризацію ролі і важливості молодіжної участі та діяльності інститутів громадянського суспільства (запит держави на молодіжну активність).

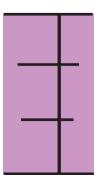

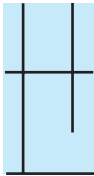

Враховуючи міжнародний досвід формування молодіжної політики, пріоритетними завдання формування системи роботи з молоддю в умовах децентралізації є забезпечення інформування молоді та створення умов до залучення її до активної участі у житті громади. На рівні об'єднаних територіальних громад важливим напрямом молодіжної роботи є залучення молоді до розроблення й ухвалення рішень, підтримка молодіжних ініціатив, сприяння створенню молодіжних громадських організацій, набуття молоддю компетентностей у системі неформальної освіти, розвитку молодіжної інфраструктури (у тому числі молодіжних центрів) тощо.

Активізація молодіжної участі є важливою умовою формування державної молодіжної політики на рівні територіальної громади.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аналіз державної та регіональної політики щодо залучення громадськості до обговорення, планування та реалізації заходів, пов'язаних з об'єднанням територіальних громад: аналіт. записка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://samoorg.com.ua/wp-content/uploads/2012/08/Analiz-politiki-shhodo-zaluchennya-gromadskosti-do-obyednannya-gromad-.pdf>
2. Бородін Є. І. Розвиток системи місцевого самоврядування в Україні / Є. І. Бородін, Т. М. Тарасенко // Аспекти публічного управління. – 2015. – № 4. – С. 55–61.
3. Декларація «Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні», 1992 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2859-12>
4. Європейська хартія місцевого самоврядування від 15 жовтня 1985 р. // Зб. договорів Ради Європи. – К. : Парламент. вид-во, 2000. – С. 190–205.
5. Забезпечення системного підходу до реформування адміністративно-територіального устрою України: аналіт. записка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.niss.gov.ua/public/File/2015_analit/reformaATU.pdf
6. Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» від 5 лют. 2015 р. № 157-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/157-19>
7. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні». / Верховна Рада України. – Офіц. сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>
8. Молодіжна політика в Україні. Висновки Команди міжнародних оглядачів Ради Європи. – Страсбург: Видавництво Ради Європи, 2013. – 192 с.
9. Молодь України – 2017 / Результати соціологічного дослідження – Тернопіль: ТОВ «Терно-граф», 2017. – 72 с.
10. Науково-дослідна робота «Здійснення регіональної державної молодіжної політики в Україні: секторальний аналіз». [Керівник НДР Перепелиця М.П.]. – 2000. – Архів ДІСМП.
11. Переглянута Європейська хартія про участь молоді в місцевому та регіональному житті [Електронний ресурс]. – Режим

доступу: <https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=2924827&SecMode=1&DocId=2378350&Usage=2>

12. Пожидаєв Є.О. Молодіжний чинник у становленні громадянського суспільства в Україні: аналітична записка. – Стратегічні пріоритети №3(12) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://old.niss.gov.ua/book/StrPryor/StPrior_12/16.pdf

13. Посібник з розвитку громад: Практичний poradnik для небайдужих / Кол.авт.: Л.О.Єльчева, І.М.Ібрагімова та ін. – К., 2007. – 458 с.

14. Про затвердження типових положень про молодіжні консультативно-дорадчі органи: Постанова Кабінету Міністрів України від 18.12.2018 № 1198 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1198-2018-%D0%BF>

15. Деякі питання оптимізації системи центральних органів виконавчої влади: Постанова Кабінету Міністрів України від 02.09.2019 № 829 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/npas/deyaki-pitannya-optimizaciyi-sistem-829>

16. Деякі питання діяльності Державного агентства розвитку молоді та громадянського суспільства: Постанова Кабінету Міністрів України від 24.12.2019 № 1171 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1171-2019-%D0%BF>

17. Практичний посібник з питань організації роботи органів місцевого самоврядування об'єднаних територіальних громад. Модуль 3. Організація роботи виконавчих органів місцевого самоврядування Примірні положення структурних підрозділів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://auc.org.ua/sites/default/files/library/mod3web.pdf>

18. Практичний посібник з питань формування спроможних громад. Асоціація міст України [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://podgorodnoe.in.ua/wp-content/uploads/2016/09/posibnik_gromadi_1.pdf

19. Соціологічне дослідження “Цінності української молоді”, проведене Центр незалежних соціологічних досліджень “Омега” у 2016 р.

20. Сторожук Р.П. Державна молодіжна політика в контексті європейського вибору України: механізми реалізації: Автореф. дис. ... канд. наук держ. управлін. – Одеса, 2007. – 16 с.

21. Стратегічні пріоритети молодіжної політики: освіта, зайнятість, житло: щоріч. доп. Президенту України, Верховній Раді Укра-

їни, Кабінету Міністрів України про становище молоді в Україні (за підсумками 2013 року) / М-во молоді та спорту України, Держ. ін-т сімейної та молодіжної політики. – К., 2014. – 359 с.

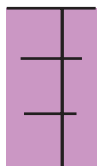
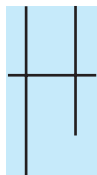
22. Формування та реалізація державної молодіжної політики в умовах децентралізації. – Тернопіль: ТОВ «Терно-граф», 2017. – 100 с.

23. Ціннісні орієнтації сучасної української молоді. Щорічна доповідь Президенту України, Верховній Раді України про становище молоді в Україні (за підсумками 2015 року) / Держ. ін-т сімейної та молодіжної політики; [редкол.: Жданов І. О., гол. ред. колег., Ярема О. Й., Беляєва І. І. та ін.]. – К., 2016. – 200 с.

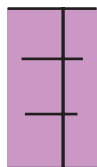
24. Щорічна доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини про стан додержання та захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні. – К., 2010. – 95 с.

ДЛЯ НОТАТОК

ДЛЯ НОТАТОК

Молодіжна політика в умовах децентралізації

Методичні рекомендації для спеціалістів,
які реалізують державну політику в молодіжній сфері

Дизайн і розробка макету:
ФОП Харченко В.О.

Підписано до друку 17.12.2019 р.
Формат 60x84/16
Ум. друк. арк. 2,09
Замовлення №2/01
Тираж 200